

A vén cigány

Azt hitte, hogy az utolsó pár lépésben, a végső pillanatban idegei felmondják majd a szolgálatot, megszólalnak az ösztönei, sírásban és könnyörgésben fog kitörni. De minden feltevése téves volt. Összeszorított fogakkal nézett szembe az ítélet végrehajtóival. Talán a képzelete játszott csak, de a helyzet megfordult. Amazok rettegtek, míg ő maga készült ítéletet mondani felettük. Ugyanis, ahogy az érdes kenderkötél a nyakához ért, érezte, hogy végleg kiszabadult.

A Duna piszkos, szürkés-kék vízfelszíne gomolygott alatta. A Margit híd korlátjáról nézte, ahogy a hullámok egymásnak adják át a mozgási energiát, egyik löki tovább a másikat, sietnek, száguldanak a Fekete-tenger felé. Alkarjával támaszkodott a hideg vaskorlátnak, nyomta felfele a felsőtestét, hogy minél szélesebb sávot fogjon be a tekintete a vízfelszínből. Azt akarta képzelni, hogy nincs alatta híd, nincs alatta semmi, ami felfogná. Együtt akart úszni a hullámokkal, szinte érezte is, hogy elhagyja a hidat, hogy valamely hajó orrában áll, és ő maga is száguld a szürkés-kék hullámzással dél felé. Jó lett volna szökni. De a lelkiismeret-furdalás nehéz érzése ólomsúlyként húzta le a testét, mert embert ölni mégiscsak bűn.

Október harmincadika volt, késő délelőtt. A Corvin közben csend volt, és nyugalom. A forradalmárok, akik addig a Práter utcai általános iskola pincéjében és menzáján aludtak, hazamentek. Hazamentek kicserélni a puskaporszagú ruhákat, enni az asszony főztjéből végre egy emberes adagot, nyugodt szívvel nyújtózni az otthoni ágyban, mint aki jól végezte a dolgát. Ürült ki a város. A szovjetek mentek haza. Matúz Barnabás pedig pár órán keresztül azt hitte, hogy visszamehet zenélni a Nagymező utcai kis lokálba. De, ahogy most utólag erre visszagondol, ott a Margit híd korlátján, vagy ott az akasztófa árnyékában, tudja, hogy már akkor is motoszkált benne valami kételkedés, valamilyen előérzet. Hiszen az ember érzi a sorsát. Ha nem is ő maga tudatosan, de a zsigerei tudattalanul is őrzik, ismerik, mint egy lenyomatot, emlékét a jövőnek. Valahogy úgy, ahogy az állatok megérik a halált a derengő hajnalban, pedig még

a vadász messze, de valahol a távolban tölti már a töltényt a puskájába. Így érezte Barnabás is a sorsát.

- Lövik az embereket a Köztársaság téren! Az ÁVH-sok bevették magukat a Pártházba, onnan lövik a népet!

Egy csapat corvinista már útra készen állt, felfegyverkezve, egyikük-másikuk a frissen felállított nemzetőrség egyenruhájában. A Csepel teherautó végéből szólt le az egyik Barnabásnak.

- Te nem jössz?

Lehet, hogy itt kellett volna süketnek tettetnie magát. De Barnabás egyenes ember volt. Tudta pontosan, hogy ezen kétkedés miatt kell a társaival mennie. Süvítettek át a nyolcadik kerületen. Matúz Barnabás szeretett a Csepel platóján utazni. Hiába volt az októberi csípős hideg, hiába ette bele magát a puszkapor-szag, mégis magas szabadságfoka volt a levegőnek. Lehunyta szemét, úgy lélegezte be ezt a nagyon furcsa összetételű levegőt, a megharcolt szabadságnak az atmoszféráját. Ekkor ott, a Csepel teherautó platóján Matúz Barnabás boldog volt. Ahogy közeledtek a tér felé, egyre erősödött a harci zaj. A Köztársaság tér közepén egy tank állt, csövével a Pártház felé célzott. Az ostromlott épület előtt harminc-negyven méternyi fedezék nélküli terület volt, ahol több holttest feküdt, köztük több mentős jelzéssel, ruhájukon távolról is kivehető volt a vörös kereszt. Távolabb, a tank mögött, fedezékben fegyveres emberek. Lőtávolságon kívül a rögtönzött barikádok mögött feldühödött tömeg szórta átkait az ÁVH-ra. A Pártház ablakában lövészek. A tank céltudatosan, meghatározott időközönként lőtte a Pártházat. Az épület kapott már egy-két súlyos lövést, az ablakok betörve, lyukak a falakon. Törmelék a hullákon, törmelék mindenütt. A lövések egyik oldalon sem akartak abbamaradni. A tény az volt, hogy a belső karhatalmista államvédelmi örök féltették az életüket, és a Pártházba menekültek. Mindenki gyűlölte őket, és a halálukat akarta. Matúz Barnabás nem volt képzett katona, de ahogy a helyzetet magában értékelte, tudta, hogy a támadást senki nem tervezte, és senki nem irányítja. Ezért uralkodott el a kétségbeesett pánik. A rögtönzött barikád mögött az a hír járta, hogy titkos kazamaták húzódnak a Pártház alatt száz és száz fogvatartott, megkínzott emberrel. Kisvártatva hat páncélos kocsi jelent meg, három a Pártházat vette tűz alá, mire a másik három megfordult és elment. Rövid idő múlva néhány férfi lépett ki a Pártház ajtaján, fehér zászlókkal a kezükben. Nem kaptak kegyelmet, azonnal tűzcsapás végzett velük.

Barnabás emlékezete idáig őrzi az eseményeket. A fehér zászló eleste után minden elképzelhető emberi indulat elszabadult. Barnabás is berohant az épületbe a többi ostromlóval; forradalmárokkal, nemzetőrökkel, egyéb, zavargó gyanús elemekkel együtt, akik ki tudja, hogyan kerültek oda. Az épület belül romokban állt. Bent több holttest; rendőregyenruhások, civilek vegyesen. Most a volt karhatalmisták menekültek, azok, akik az elmúlt napokban fegyvertelen emberekre lőttek válogatás nélkül a BM és a HM előtt, aztán a Kossuth téren, itt a Köztársaság téren és a város különböző pontjain, mindenütt. Megfordult

a kocka. Helyet cserélt a vadász meg a vad. Barnabás rohant az emeleti folyosón. Kit és mit keresett az épületben? Kezében maroklőfegyver, ami nem az ő fegyvere volt. Amikor az ember a sorsát éli, nincs ideje mérlegelni, mi hogyan miért történik. Barnabás hátán ott lógott a mannlicher is. Egy rendőregyenruhás férfi után rohant a folyosón. De annak nem volt tovább hova futnia.

– Megállj! – üvöltött Barnabás, rátartva a férfira kézfegyverét. Az megállt. Barnabás csak a hátát látta. A férfi meg akart fordulni. Barnabás nem tudta, hogy van-e fegyvere; nem látta a jobb kezét, nem látta, hogy mialatt fordulni készült, zsebébe nyúlt-e, vagy az öve alá, vagy egyébként már korábban kezében volt a szolgálati fegyvere. Barnabás erre nem figyelt. Ha figyelt volna, talán másképp cselekszik. De tudta, hogy nem várhatja meg, míg teljes testtel a férfi feléje fordul. Meg kellett húznia a ravaszt. Az egész egy szempillantás alatt történt. A rendőregyenruhás férfi egy hátlövessel egy pillanat alatt meghalt. Barnabás odalépett hozzá, hogy megfordítsa a testét, hogy meggyőződjön igazáról. Egyértelmű volt a kép. A férfi nem akart fegyvert rántani, mert nem volt nála fegyver. Barnabás a halálfélelem által eltorzított arcba nézett. Rémület fogta el. Minden idegszálába a félelem reszkető rezegése költözött. Fülében a harci zaj elcsendesült, csak testének ideges ritmusát hallotta, ahogy szíve pumpálta a vért az agyába, mely kiütközött halántékán, mint egy törzsi, rituális dobpergés. Mintha lélegezni is elfelejtett volna, meredten nézett farkasszemet saját végzetével. Mert az egyenruhás férfi nem volt más, mint Matúz Barnabás végzete.

Kézfegyverét eldobva, a hátsó kijáraton keresztül – mint láthatatlan szellem – hagyta el a tett színhelyét. Gyalogosan, hátán az ócskavas mannlicherrel a szétvert városon keresztül indult vissza a Práter utcába, ahol lakott.

***

Barnabás megszokta már, hogy az éjszaka leple alatt, a távolban néha felhangzik egy-egy puska lövés. Valaki menekül. Néhány hangos szó. Újra lövés. Hiába volt Budapest még a béke szigete, valahol – a nem is olyan távoli jövőben – a front közelgett. Ennek közeledtét érezte már az egész város.

Barnabás a Nagymező utca felső részén, a fényes és felkapott mulatókkal átellenben élte az életét. A Horthy-proklamáció után, a nyilas hatalomátvételt követően is kinyitottak minden este. Sok mulatni való ugyan már nem volt, de volt még egy kevés alkohol. A szovjetek lőtávolságon kívül voltak. Matúz Barnabás pedig az ördögi fekete hangszer, az öreg Steinway-zongora megszálottja volt. Ezen pergette vékony zongorista ujjait minden este a bombariadók miatt elsötétített Pesten. *Majd ha a lámpák égnek újra, este fényes lesz az utca*, súgta a reményt a korabeli sláger. Matúz Barnabás esténként ezt a dalt görgette a zongorán, egészen halkán, lassan, bágyadtan, úgy, amilyen hangulata a városnak akkor éppen volt. Ő maga volt a bárpultos is, mert megfogyatkoztak az emberek. Elmentek katonának, elvitték őket, ki tudja hova, aztán nem jöttek vissza, mertek meghalni, elfogytak Barnabás mellől szépen lassan a zenész kollégák, szépen lassan a szeretők is, végül maga maradt zenélni, mélan a Nagy-

mező utcában. A bár tulajdonosa is eltűnt, egyik este elfelejtett jönni, zárni. Barnabás becsületes ember volt, leszámolta a bevételt, kifizette magát, a maradékot az iroda páncélszekrényébe zárta. Ő zárt, ő nyitott. Tehetséges ember volt, fiatal kora ellenére kis hírnévre is szert tett, jó zongorista volt, fürgén mozogtak az ujjai, verték kegyetlen ütemben a jazznek a ritmusát. Nem számított a háború. Szerette a közönséget. Szerette játékokat. Ez tartotta életben. A háború ellenére is úgy érezte, a jövő szépen kezdődik számára. A sorkatonai szolgálatot is sikerült megúsznia egy alkalmatlan minősítéssel. Maradhatott a háborús, ostrom előtti Pesten zongorázni. El is terjedt a híre; Matúz Barnabás még játszik a zongorán!

Nyirkos decemberi este volt. Egész nap esett. Barnabás késett a nyitással. Rossz előérzete volt, de megfogadta magának, hogy amíg tud, kitart a zongorával. Nem volt külső akadályoztató tényező, a légvédelmi szirénák egész nap csendben voltak. Mikor leszállt a sötétség, Barnabás a besötétített ablakok mögött fényt gyűjtött. Letörölte a pultot, az asztalokról levette a székeket. Senki nem jött. Gyanús csend honolt a városban. Az autók nem jártak. A távolból mintha lövések hangját vélte volna hallani. Azzal nyugtatta magát, hogy csak a képzelete játszik. Töltött magának egy korty viszkit. Hogy elűzze a félelmét, magának kezdett játszani. Ahogy a második dalba belekezdett, hirtelen, határozott mozdulattal valaki lenyomta a kilincset. Barnabás felnézett. Egy rendőr állt az ajtóban, nyilaskeresztes karszalaggal a karján. Beljebb lépett, egyenesen Barnabás felé. Abbahagyta a játékot. Lassú mozdulatokkal, mintha fegyvert fognának rá, lecsukta a zongorát. Farkasszemet nézett a rendőrrel, annak mélyen ülő, sötétbarna szemével, varjúszerű arcával.

– Valami szíverősítő van-e?

Barnabásnak összeszorult a nyelőcsöve. Csak bólintani tudott. A pult mögé lépett, megemelte a viszkis üveget, majd egy decit töltött az idegen férfinak. Az, nem itta meg egy hajtásra, Barnabás látta, hogy a férfi nem szokta még az alkoholt, mert az első korty után megborzongott annak erejétől. Volt ideje tehát, hogy tovább figyelje arcvonásait, a krátterszerű hegeket arcának két oldalán, a pelyhedző bajszát, orrcimpájának ideges rezdülését. Három kortyban ürítette ki a pohár tartalmát. Barnabás nem tette le a viszkit, megemelte újra, de a rendőr nemet intett, majd kilépett az ajtón. Ebben a pillanatban Barnabás fellélegzett. Megfordult, hogy visszategye az üveget a helyére, hogy a poharat elmossa. Ekkor vette észre, hogy a nyilaskeresztes rendőr nem csukta be az ajtót maga után; jött be a hideg. Barnabás odalépett, és önkéntelenül is kinézett a fekete, koromsötét utcára. A rendőr már távolabb került, három másik férfit követett, akik egyenruhát nem viseltek, és két elesett férfit fogtak közre, szinte vonszolva azokat maguk mellett. Barnabás csak gyanított, hogy a foglyok talán zsidók lehetnek a közeli gettóból. Vártalanul a rendőr megfordult, mintha megérezte volna, hogy valaki figyelni őt. Fejét oldalvást hátrafordította, és mélyen ülő tekintete még egyszer találkozott Barnabáséval, aki nem habozott tovább, és behúzta az ajtót. Másnap megkezdődött Pest bombázása, és Barnabás bezárta

a lokált, Leányfalura ment átvészelné az átvészeltetlent, és nem gondolt többet a decemberi késő estével.

***

– Hát most majd ebben a szétlőtt városban kell megtanulnunk újra élni – gondolta Matúz Barnabás negyvenöt februárjában mikor Leányfaluról visszatért a megostromlott és elveszett városba. A Steinway-zongora a háború martaléka lett, ahogy támadás érte Budapest belvárosának szinte minden szegletét, aminek következtében megsemmisült a polgári létforma minden tárgyi kelléke is. Az örökölt családi bútorzat, a becsben tartott, hosszú évek során összegyűjtött könyvtár, festmények, terítők, étkészletek. Az emberek úgy keresgálták széthullott életük darabjait, átmenthető családi emlékeiket, mint kapirgáló kakas keres táplálékot a szemétdombon. Barnabás vissza akart menni zenélni. A régi mulató elpusztult ugyan, de mások álltak még, volt, ahol a bútorzat sem sérült meg, és a plüssfotelok szinte megőrizték az úri világ parfümös, pezsgős, tivor-nyázós illatát.

Voltak házak, ahol még az ablakokat sem sikerült a helyükre illeszteni, de ahogy a nyár elkezdődött, egyre több kávézó nyílt újra, hogy hiányos étlappal, hamis kávéval, hogy azt a látszatot keltse: emberek, a nehezen már túl vagyunk! Barnabás az egyik ilyen kávézóban vállalt nappali műszakot. Lehet, hogy apjának volt mégis igaza, és rendes szakmát kellett volna tanulnia, ez a gondolat járt ezekben a napokban Barnabás fejében. De addigra az öreg már nem volt sehol, hogy erről megfelelően kioktassa. Csak annak a festménynek a tekintetét érezte még mindig a hátában, amely apja kedvence volt, és amely ott függött egykor a család nappalijában. A kép egy fekete kalapos cigányembert ábrázolt. Egyszerű festmény volt, burjánzott benne a népi romantika. Vörösmarty vén cigánya és Ady *kúnfajta*, *nagyszemű* legénye volt egy személyben, aki úgy grimaszolt, mintha éppen dohányt ráгна, és olyan mélyen nézett, mintha az ember veséjébe látna. Ez a cigány, ez mérte meg azóta is szegény Barnabás sorsát, elégedetlenséggel, megvetéssel követve életének minden lépését. Túl könnyen élsz, fiam, ezek apjának a szavai voltak, amelyek azóta is a cigány tekintetéből szóltak.

Egy júniusi délután volt. Megtelt a kávézó terasza. Az emberek napba tartott arccal néztek a jövőbe. Barnabásnak megállása sem volt. Egyik asztalt szedte le, majd terítette fel a másik után. Tervei voltak estére, nem bánta, hogy gyorsan és sok munkával telik a délután. Tervei voltak, mert úgy volt, hogy beugrós lesz az egyik zongorista helyett. Úgy érezte, hogy csak pár óra választja már el a régi életétől. Boldogan és hevesen vert a szíve, mindenkivel előzékeny és kedves volt, nagyvonalúan szórta a bókákat, térült-fordult, határtalan lelkes jókedve volt a júniusi kék egű, tág terű délutánban. A négyfős, jobb hatos asztal sokáig üresen állt, ezt Barnabás konstataálta is, majd amikor legközelebb odanézett, már egy háromfős társaság ült ott, köztük egy egyenruhás férfival. Barnabás vitte az étlapot. Egy gondolat erejéig észrevette, hogy hirtelen egy felhő úszott be a Nap elé. Nem nézett fel, úgy adta a vendégek kezébe az étlapot. Lépett volna el, hogy

időt hagyjon, mikor visszaintették. Elővette a felíró tömbjét, csak ekkor emelte fel a tekintetét. Nem volt benne egy percig sem kérdés, ki az a rendőr, akivel farkasszemet nézett. Próbált érdektelenséget festeni az arcára, szemének fókusza átúszott az asztaltársaság többi tagjára. Nem nézett többet a hajdani nyilas-keresztes rendőrré, aki most az új rendszer ruháját viselte. Kiszolgálta őket, fizette őket, és egyetlenegy szót sem szólt.

Estére Matúz Barnabás elnyelte a föld. Nem ugrott be senki helyett zongorázni. Nem ment haza, nem tudott róla senki hónapokig semmit. Ugyanis mire az a bizonyos júniusi nyári este leszállt, Matúz Barnabás az Andrássy út 60. cellájában ült. Az első napok azzal teltek, hogy zsákot húztak a fejére, és ájulásig verték. Ott feküdt egyedül a cellában tehetetlenül, maga alá vizeelve, vérbe fagyva. A következő nap mindez kezdődött újra. Zsákot húztak a fejére, két férfi ütötte, rúgta a gyomrát, hátát, ágyékát. Nem tudta, hogy mennyi idő telt el, mikor egy tiszthez vitték, hogy tegyen vallomást. Nyilasokat bújtatott, németekkel kooperált, tehát háborús bűnös. Erős lámpafény világított a szemébe. Alig tudott ülve maradni. Törött bordái nem engedték, hogy rendesen lélegezzen. Nem tudta, mikor van nappal, mikor éjszaka. A legváratlanabb pillanatokban törtek rá. Tegyen vallomást. Nyilasokat bújtatott, németekkel kooperált. Világított a lámpafény, égette a pupilláját. Nem látta a férfit, aki kérdezett. Tegyen vallomást. Hirtelen két kezét két oldalról lefogták. Elképesztő fájdalom hasított végig bal kezén. Egymás után négy-öt kalapácsütés érte. Porrá zúzták bal kezének három ujját. Tegyen vallomást. Matúz Barnabás meg akart halni.

Kilenc hónapot töltött az Andrássy út 60. börtönében. Az egyik éjjel a józsefvárosi pályaudvaron találta magát. Most viszik Szibériába. Nem ez történt, hanem elengedték. Ott kellett maradnia, vagonokat pakolni sokadmagával, meggyötört testalkatú, de mégis kemény tekintetű vademberek között. Matúz Barnabás éjjel dolgozott, nappal munkásszálláson aludt. Szűk volt életének a tere. Nem tervezett, nem érzett. Mint a szavannai oroszlán a tízéves rabságban, úgy vándorolt egyik cellafaltól a másik cellafalig. A józsefvárosi szürke utcák voltak életének határai, a szétlőtt épületek, a megviselt munkásarcok, a csendre intett, de mégis beszédes tekintetek. Matúz Barnabás halkán, alig észrevehetően erősödött meg. Bal kezének három ujja béna maradt, de karjai megizmosodtak. Megvállasodott a zsákok cipelésétől, nyaka szélesebb lett, arcán mély barázdákat vésett az éjszakázás, az időjárás; a téli fagy, a novemberi süvítő, jeges szél. Matúz Barnabás nyolc éven keresztül járta ugyanazokat a józsefvárosi utcákat, minden áldott este és minden keserves hajnalon. A sötétben is ismerte már az aszfalt barázdáit, számon tartotta őket, hajnalban, mikor sajgó testtel a tömegszálláson álomra hajtotta a fejét, ezeket a barázdákat számolta, ha nem jött szemére az álom.

Ötvennégyben történt meg a csoda. Visszakerült a nappali életbe. A Práter utcai általános iskola pedellusa lett. A portásfülke mögött volt egy kis hálókamra, szolgálati lakásnak nevezte az iskolaigazgató elvtárs. Matúz Barnabás minden reggel négy harminckor az Üllői úton keresztül, az alvó városon át kifutott a pesti

rakpartra, egészen fel a Margit híd közepéig. Ott rendszerint megállt, nézte a Duna hullámain. Télen, tavasszal és ősszel sötét volt. Nyáron meghatározhatatlan derengés. Derengés, remény, hogy más lesz. Nem lett más. Csak a naptár mutatta az évszakokat. Évek óta november volt. Matúz Barnabás minden áldott pesti hajnalon futott. Egy teremtet lélek sem volt körülötte. Az Erzsébet híd csonkja halottan meredt a Dunába. A Kossuth hídon a forgalom nem járt már hetek óta a híd rossz állapota miatt, de mégsem kezdték bontani. A budai vár kupolája szinte szándékosan hiányzott. Így jelzik ezek az elvtelen senkik, szovjetek, kommunisták, nekünk, munkásoknak, deklasszált polgárságnak, hogy nem felejtetek, és nem bocsájtanak! De mi sem bocsájtunk meg, és mi sem felejtünk! Emlékezünk a neveitekre, és emlékezünk a bűneitekre! Tudjuk, kiket és hogyan tettetek tönkre, kiket raboltatok ki, kiket aláztatok meg, kiket öltetek meg, és kiket tüntettetek el a föld felszínéről! Tudjuk, és nem bocsájtunk! Barnabás lihegő tüdeje suttogetta ezt, de ezt zakatolta elméje minden egyes hajnalban, ezt verte vissza lépteinek zaja a néptelen város utcáin, a Práter utca Margit híd útvonal teljes hosszában. Ezt verték vissza a város golyó lyuggatta épületei, ezt áramolta az acélos sűrű Duna, ezt tanúskodta a budai vár szétlőtt kupolája, az Erzsébet híd halott csonkja. Azt a félreérthetetlen, megmásíthatatlan tényt, hogy Barnabásnak igaza van.

***

Október huszonharmadikán este későn ért haza, kezében Sztálin szobrának egy darabjával. A távolban, halkán mégis tisztán kivehetően fegyverek ropogása hallatszott. Barnabás félt. Magára zárta az ajtót, de szemhunyaszt sem tudott aludni. Egyedül volt az egész iskolában. Valami elkezdett benne motoszkálni. Terveket kezdett szőni. Néha úgy érezte, hogy szeme leragad, ólmos súly vonzza lefelé, teste zuhanni kezd az álomba. Nem tudta, hogy álmában találta ki, vagy józan megfontolás útján. Matúz Barnabás huszonnegyedikén reggel nem ment futni. Felhúzta csizmáit, vastag, barna garbóját vette fel, melynek hosszú nyaka eltakarta arcát egészen az orra vonaláig. Sapkát és bőrkabátot húzott, és a falak mentén, óvatosan, hogy csizmájának a sarka ne verje fel a kijárási tilalom némaságát, megindult a Corvin mozi irányába. A kijárási tilalom merő blöff volt. A némaság és csend, ami rátelepült a városra, csak látszat volt. A városban egy teremtet lélek sem aludt. Mindenki lapult, fülelt. Töltötték a fegyvereket. Töltötték a benzines üvegeket. Szinte érezte, hogy a tarkóját lesik a kíváncsi tekintetek az ablakokból, kapualjakból. Meglepődve vette tudomásul, hogy pár méter után a felkelés közepébe csöppent. Több tucat hozzá hasonlatos, bőrkabátos, nyers figura, nehéz fegyverekkel a kezükben, hátukkal egy barikádot támasztottak.

- A menzán van kenyér. Zsír. - Emelte fel a kulcsát, ahogy a közelükbe ért. Az iskola menzájára gondolt. Matúz Barnabás az éjszaka, vagy hajnal, gondolt egy nagyot, kinevezte magát iskolaigazgatónak, és felajánlotta a forradalmároknak az épületet. Mire pirkadt, a környékbeli asszonyok már nagy kondérban levest főztek, hagymából, zsírból, lebbencsből.

A belvárosból érkeztek a hírek, hogy a HM és a BM előtt lövik a fegyvertelen embereket. Matúz Barnabás egyszerre lett dühös, és egyszerre kezdett el félni. A félelem érdekes érzés, nem akkor éri be az embert, mikor indokolt volna, hanem előtte és utána emésztí. A félelmet az a Barnabás érezte, aki később már a börtöncellában ült, és elemezte, értékelte az eseményeket. Ő ítélte meg utólag, hogy félt, amikor a sortűzekekről hallott, és hálát adott az Úristennek, hogy ő ott lehet a Corvin közben, ahol ugyan szinte megállás nélkül ropogtak a fegyverek, de legalább – ha nem is egyenlő, de – kiegyensúlyozott küzdelem folyt. Voltak fegyverek. Az ellenségnek is voltak fegyverei. Lőttek egymásra. Na, istenek, hát ez a háború, bölcselkedett Barnabás, míg a régi, ócskavas mannlichert szorította a kezében. A félelem egyéni érzés. Az félt, aki egyedül van. Matúz Barnabás hosszú évek után végre úgy érezte, hogy nincsen egyedül. Tudta azt, hogy társai sem félnek. Már csak azért sem félhetnek, mert az igazság az ő oldalukon állt. Ez a város most már nemcsak Matúz Barnabás igazságát visszhangozta, hanem mindannyiuk igazságát. Ennek az igazságnak az erejét verték most vissza a belváros golyó lyuggatta házai, ez szólt most a puszkacsövekből, a kézigránátok hangjából, a Molotov-koktélok robbanásából. Erről tanúskodott az egész város, hogy mindannyiuknak igazuk van. Ezért nem félt Barnabás attól, hogy fegyvert fogjon, és ha kell, kioltsa annak az embernek az életét, aki ezt az igazságot fenyegette.

Egyetleneg összefüggő nap történt október huszonnegyediké reggelétől október harmincadika végzetes délelőttjéig. Matúz Barnabás nem ismert nap-palt és nem ismert éjszakát. Nem ismerte a fáradságot. Őrséget adott, barikádokat épített. Zsákmányolt gránátokat dobott a Corvin köz házainak tetejéről az ellenség páncélozott járműveire. Ha kellett, igen, akkor használta a most már folyton a vállán lógó mannlichert. Ez az egyetlen nap történt hat napon át. Hat tökéletesen boldog nap. Ami utána következett, abba már közbeszólt a politika. Közbeszólt Matúz Barnabás személyes végzete.

Nem kellett volna felülnie a Csepelre harmincadikán délelőtt. Nem kellett volna kinyitnia a lokált akkor este. Hagyni kellett volna az ajtót nyitva. Az érdes kenderkötél szorította toroknak volt ez az utolsó lehelete. Haláltusájában még egyszer össze akarta szedni minden erejét, hogy kinyissa utoljára a szemét, hogy lássa azt a világot, amely elárulta Matúz Barnabást, ezért megfeszítette teljes testét, összeszedte minden életerejét, hogy vérben lüktető szemét még egyszer utoljára vádlóira vesse. Matúz Barnabás elszánt szemei kinyíltak, de nem a hóhérral nézett már farkasszemet, a vén cigány volt az, aki elégedett, büszke szemekkel, bal szája szélét lebiggyesztve, az utolsó mondatot mondta neki:

– Az, hogy az ölés dolgában hogyan mérettetik meg, elválí majd. Kár ezen előre aggódni. – Aztán elsötétült a horizont végleg, mint mikor vége a darabnak, és a lámpák kiégnek.